

חזרה לגן עדן

מה ההבדל בין ידע לדעת ?

אנשים משקיעים הרבה זמן אנרגיה וכסף כדי לרכוש דעת. אבל לא משקיעים מספיק התבוננות בשאלה האם הם רוכשים את הדעת הנכונה. יש סטודנטים שלמדו שנים רבות באוניברסיטה מקצוע מסוים, ואחרי כל ההשקעה העצומה שהשקיעו, עוזבים את המקצוע שלמדו לגמרי, ופונים לעסוק במשהו אחר לגמרי. אנחנו יכולים לרכוש הרבה אינפורמציה בתחומים שונים, ויחד עם זאת – לא יהיה לנו מושג קלוש על הכוח שמחיה ומנשים אותנו כל רגע. יש לנו בעידן המודרני הרים של מידע מכל הסוגים- עד כדי כך שקשה לנו להשתלט על הכמות. ויחד עם זאת – אנחנו מבולבלים וחסרי הבנה איך לחיות נכון את חיינו. ייתכן שלמרות שיש לנו הרבה מאוד ידע – חסרה לנו דעת.

חז"ל אמרו לנו : דעת קנית- מה חסרת ? - דעת חסרת- מה קנית ?
כדאי להבין לעומק את המושג "דעת". הוא שונה לגמרי מהמושג "ידע". ידע- הוא בעיקרו אגירת נתונים ואינפורמציה. דעת- היא עמוד השדרה של האדם.

אם יש לאדם דעת אמיתית , יש לו הכל. ואם אין לו דעת אמיתית, מה הוא קנה בחיים האלה ? כל הקניינים הפיזיים, והתעודות שעל הקיר, לא יעזרו לו להיות מאושר באמת.
מה ההבדל בין אדם אחד לשני ?
ההבדל הוא בדעת שלהם. כל מציאות חיו של האדם מתעצבת, וקורמת עור וגידים על פי הדעת הפנימית שהוא קנה ורכש. הדעת הפנימית שלו גם מקנה לו את ארשת פניו, ואת האור שמקרינות עיניו. דעת- פרושה חיבור.

ככל שאדם מחובר יותר לבורא עולם במחשבתו, ברצונותיו, בהווייתו- כך, הדעת שלו גבוהה יותר, רחבה ומפותחת יותר.
ככל שאדם מזדהה יותר עם הבורא הרוחני, ופחות עם הבריאה הגשמית- כך יש לו חיבור חזק יותר למקור הדעת האלוקית, שמושפעת ומשתלשלת אלינו מלמעלה כל הזמן. צריך רק להכין כלי מתאים כדי לקבל את הדעת הזו.

אנשים מבלבלים בין שני המושגים- "דעת" ו"השכלה".
השכלה- או "ידע" פירושו אינפורמציות בתחומים שונים שניתן לאסוף ולאגור. מידע על טכנולוגיה, גיאוגרפיה גיאולוגיה בוטניקה, זהו אוסף של נתונים על העולם, שמלמד אותי איך העולם מתקיים. אבל הוא אף פעם לא מלמד אותי- למה ומדוע העולם מתקיים.

השכלה- היא דעת אנושית. אבל דעת פנימית עמוקה, שקשורה למטרה של העולם, של החיים ול"מדוע" - היא דעת אלוקית.

דעת אנושית מול דעת אלוקית

אדם יכול להתחבר לדעת אלוקית. למעשה, הוא נדרש לעשות זאת. ("דע את אלוקי אביך..." " וידעת היום, והשיבות אל לבבך...") הדעת האלוקית הזו, כבר מצוייה בתוכינו, ותפקידנו הוא לגלות ולחשוף אותה.

אדם שיש לו דעת אלוקית יכול לחוות טעם של גן עדן גם בעולם הזה. כי כפי שאמרנו כבר- גן עדן הוא לא פרדס של תפוזים ותפוחים. גן עדן הוא מצב של הוויה רוחנית, של שלימות ואחדות עם האור והמחשבה האינסופית של הבריאה. הוא אפשרות שמצויה עבורנו כל הזמן, במדרגות שונות, על פי התפתח ותנו.

האדם הראשון היה חי בגן עדן של דעת. פרוש הדבר שהוא היה מחובר לבורא עולם ללא שום הסתרה או סתירה. הוא היה מחובר למקור כל התענוגים כולם.

ככל שאדם בעולם הזה יהיה מחובר להשגחה העליונה ללא הסתרות כך הוא יוכל לחוש יותר ויותר את טעם גן עדן גם בעולם הזה. מי שמבין באופן רוחני את החיים ואת התפקיד שלו בעולם הזה, יתייחס לכל מה שקורה לו במציאות, גם לדברים לא נעימים- בצורה אחרת לגמרי.

גם אם הוא יסבול חלילה מצרות, מועקות ומחלות- הוא יחווה ויחוש אותן לחלוטין באופן שונה. ככל שיש לאדם יותר דעת אלוקית הוא יסבול פחות. ככל שדעתו מצומצמת, חומרית ואנושית יותר הוא יסבול יותר מכל דבר קטן שיקרה לו.

מסופר על רבי שמחה בונם מפשיסחא שבימי זקנותו התעוור. ביקר אצלו ר' פישל שהיה ידוע לתהילה בשל תרופותיו הנפלאות לכל צרה ומחלה. "יבטח בי הרבי" - אמר ר' פישל- "רצוני להחזיר לו את מאור עיניו!" - "אין צורך בכך"- אמר רבי בונם - מה שנחוץ לי לראות אני רואה..."

צדיקים- הם אנשים שיש להם דעת. כאשר קורה דבר טוב או דבר רע- הם תמיד מחפשים את השורש הרוחני של הדבר, בעולם העליון. רוב האנשים מייצרים לעצמם סבל ואומללות תוצרת בית. זה קורה משום שאין לנו דעת נכונה להבחין בין טוב ורע. אנחנו בוחנים את הדברים לפי מידת הנוחות שלהם בעבורינו, אם הם נוחים- אנו קוראים להם טוב, ואם אינם נוחים- אנו קוראים להם רע. אבל זוהי גישה אנושית, אינטרסנטית שאין לה כל קשר עם מה שטוב- או רע באמת, עבור תיקון הנשמות שלנו.

מספרים על רבי יוסף יצחק שניאורסון מלובאוויטש שנאסר ברוסיה הקומוניסטית. הוא הובא לפני ועדת החקירה של המשטרה החשאית, והחל להסביר להם ששום לחץ לא יוכל להפסיק את פעולותיו הדתיות. אחד החוקרים איבד את עשתונותיו, והחל לנופף מולו באקדחו. – "אתה רואה את הצעצוע הזה שבידי?" – שאל את הרבי – "הוא כבר שינה את דעותיהם של אנשים רבים..."

רבי יוסף יצחק הביט בו בשלווה ואמר – "מי שיש לו אלים רבים ועולם אחד - צעצוע כזה יכול להפחידו. אבל אני שיש לי אל אחד ושני עולמות (העולם הזה והעולם הבא) צעצוע כזה לא יכול להפחידני..."

עפ"י פנימיות התורה- כל מציאות גשמית או רוחנית היא ענף שמשתלשל משורש בעולמות העליונים. זה כמו עץ הפוך, ששורשיו למעלה, וענפיו למטה.

כדי להתייחס למשהו באופן נכון, צריך להבין מאיזה שורש הוא משתלשל למציאות שלנו.(פרוט בהמשך)

לא רק צדיקים, אלא כל יהודי מצווה להגיע לנגיעה אמיתית כזו בשורש הרוחני של הדברים. בלי להגיע לשורש הזה, הראיה שלנו תישאר חיצונית ושטחית. אנחנו לא יכולים לדעת הכול – אבל אנחנו אמורים לפחות, ללמוד ולעקוב באמצעות המושגים של התורה על הדרך בה נובע הכול מהשורש הראשוני העליון.

זה דומה לכך שאם מפסיקה זרימת המים בברז של המטבח, זה לא יעזור אם אעמוד ואטפל בברז עצמו, אכה אותו, אצעק עליו, אפרק אותו או אחליף אותו- זה לא יגרום לכך שזרימת המים תתחדש. צריך לחפש את שורש הבעיה.

שורש הבעיה הוא שיש צינור סתום באיזה מקום, ואנחנו חייבים להגיע לסתימה ולפתוח אותה כדי לאפשר למים לזרום. ואולי- שורש הבעיה היא בכך שהדוד על הגג התרוקן ? לכן- אם לא מגיעים לשורש הדבר, כמעט ולא ניתן לפתור את הבעיה כפי שהיא נגלית לעין. אנחנו יכולים לשנות את המציאות שלנו, ולפתור הרבה מאוד בעיות, אם נדע איך להתחבר לשורש. אפשר להגיע לגן עדן, ולחוות את החיים בצורתם הגבוהה יותר- הכול תלוי ברמת החיבור שלנו לעולם הרוחני.

מה קרה לאדם הראשון בגן עדן?

מהו גן עדן ?

גן עדן- זה מקום שממנו האור והשפע הרוחני והגשמי זורמים כל הזמן, ובאופן ישיר - לנשמה שלנו ולחיינו, בלי שום הסתרות וחסימות. אהבה מוחלטת, ידיעה מוחלטת, טהרה מוחלטת. זאת, במידה ואנחנו מאפשרים לכל זה לזרום, ולא יוצרים חסימות בינינו לבין השפע הזה. לאדם הראשון הייתה דעת טהורה לגמרי. המדרש מספר שהוא היה כל כך מחובר לאור אין סוף של ה' עד שהמלאכים התקנאו בו, כי אפילו עקב רגלו (המקום הנמוך ביותר אצלו) היה זוהר ומאיר יותר מגלגל החמה. הוא היה מתהלך בגן עדן, ומדבר עם ה' פנים אל פנים בלי כל הסתרה. עד שהגיע הנחש, וגרם לו להיפרד מהחיבור הזה.

הנחש הכניס לו הסתרה בדעת האלוקית שהייתה לו. הסתרה- פרושה - עצם האפשרות לחשוב על משהו שונה ממה שה' אמר לו. והדבר הזה גרם לכל המציאות, הגשמית והרוחנית- לרדת למדרגה נמוכה יותר, עבה יותר, מוסתרת יותר, חומרית יותר. כל הדעת האלוקית שהייתה בגן עדן- הצטמצמה, התכסתה בעטיפות חומריות, בקליפות של גשמיות שהסתירו את הדעת העליונה, והתחילו לחצוץ בינו לבין בורא עולם.

המצב של אדם הראשון בגן עדן היה כזה, שכל ההבחנות שלו- היו בין אמת לשקר. הוא שאף להתחבר רק לאמת, ולהתרחק לגמרי מהשקר. (זה המצב בעולם האמת. עולם הבא נקרא עולם האמת, כי אין שם מקום לשקר. שם רואים את כל האמת. אדם יראה את כל האמת על חייו האם בזבז אותם לריק, או הצמיח מהם פירות נצחיים).

כל מה שאדם הראשון הצטווה היה רק לא לאכול מעץ הדעת, שנקרא **"עץ הדעת טוב ורע"**.

מדוע הוא נקרא כך ?

אמרנו שדעת - היא חיבור. חיבור בין טוב לרע, זה מה שקרה לאדם הראשון אחרי שאכל מעץ הדעת. הטוב והרע התערבבו בתוכו, ולכן, שוב הוא לא היה יכול להבחין כמקודם בין אמת לשקר שהם מוחלטים, אלא בין טוב לרע. וטוב ורע- הם כבר דברים יחסיים.

כדי להבין את ההבדל - ניקח בתור דוגמא אדם שמציעים לו סיגריה. אם הוא פועל מתוך הבחנה מוחלטת של אמת ושקר, הוא לא יגע בסיגריה, כי הוא יודע מצד האמת שהיא תזיק לו. אבל מצד הבחנה אנושית בין טוב לרע- הוא יכול להחליט לעשן את הסיגריה, ולמצוא אינסוף תירוצים למה היא "טובה" עבורו. למשל היא מרגיעה, מוסיפה לתדמית הגברית שלו וכו'.

מכאן אנחנו רואים שעץ הדעת טוב ורע- ערבב את הטוב והרע בתוך האדם באופן שכבר לא תהיה ביניהם הבחנה ברורה ומוחלטת. כוח הרע שבאדם עלול לשכנע את האדם שדברים שהם רעים- טובים עבורו.

ברגע שהאדם ירד ויצא ממציות גן העדן- הוא למעשה יצא ממציות של "דעת" - שהייתה מציאות של הבחנה ברורה בין אמת ושקר, ועבר למציאות שבה אמת ושקר מעורבים. כשיצא האדם מגן עדן הוא כוסה בכותנות עור. כלומר בגוף.

הוא יצא ממציות שבה היה מחובר לדעת האלוקית ללא כל הפרעה - למצב בו הגוף מסתיר על הדעת הזו, ויוצר קליפה אשלייתית של "דעת אנושית".

דעת אנושית זו מבוססת על טוב ורע יחסיים, ולא על אמת ושקר מוחלטים, כפי שהיה בגן עדן. בגן עדן האדם היה נשמה מאירה, ללא קליפת הגוף. לכן- כדי לחזור לגן עדן צריך להיפרד מעטיפת הגוף.

אבל, יש אפשרות לטעום, ולשוב - (באופן חלקי לפחות) למציות של גן עדן גם בעולם הזה.

**ואיך שבים למציות הזו של גן עדן ?
יש דרך.**

איך שבים למציות של גן עדן ?

למה חז"ל קוראים דעת ? לשבת. השורש ש.ו.ב ממנו נגזרת המילה שבת מראה גם על תשובה וגם על שיבה. בשבת יש לאדם אפשרות להשיב את הנשמה שלו לגן עדן. כי שבת היא מעין עולם הבא. דוגמא של עולם הבא. (אם נהפוך את הסדר האותיות - נקבל -בשת. בושה. בעולם הזה ובעולם הבא.)

אומר המדרש ("אותיות דרבי עקיבא") ששבת היא אחד חלקי שישים מעולם הבא. פרוש הדבר, שהשבת היא דרך שמאפשרת לנו לטעום את הטעם של העולם הבא. הדבר היחיד בתורה שמכונה "תענוג" הוא שבת. "וקראת לשבת עונג..." (ישעיהו נ"ח)

מהו העונג של העולם הבא ? מבאר ספר ה"מסילת ישרים" של הרמח"ל- שהכוונה היא להתענג על השם. כלומר להגיע לתענוג רוחני, שנובע מעליה רוחנית, עם יכולת

מיוחדת שיש ביום הזה להתחבר לאור העצום של בורא עולם. זהו אור של קדושה. יש לנו הזדמנות בשבת לחוש ולחוות במשך 24 שעות איך היו החיים בגן עדן, כאשר נשמותינו הייתה כלולה בתוך אדם הראשון.

האפשרות הזו- היא מתנה מבורא עולם. לא משום שמגיע לנו. זוהי מתנת חינוך, שניתנת לנו משום שהאור רוצה למלא את נשמותינו באור שלו. אותו "האור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא" – מתגלה בשבת לכל אחד מאיתנו לפי מדרגתו הרוחנית, ולפי הכלים שהוא הכין על מנת לקבל את האור הזה. כך אומר הרב ה"מאור ושמש".

כלומר, אדם לא צריך להתאמץ לברר מה תהיה מדרגתו בעולם הבא. הוא פשוט יכול להתבונן ולראות איך הוא מרגיש בשבת. אם השבת היא עבורו קובץ של דברים שאסור לעשות אותם, והוא יושב ומתענה ומחכה בקוצר רוח שתצא השבת, והוא יוכל כבר להדליק אור או סגריה- אז הוא יכול להסיק מכך שהוא כמעט ולא התחבר לאור הגנוז הזה, ואין לו כלים רוחניים להכיל אותו. לעומת זאת, אם יהודי משתמש בכלים שהתורה נתנה, על מנת לקבל ולהרגיש את האור הגנוז בשבת, הוא יוכל ללא ספק לחוש תענוג רוחני עצום, ולהרגיש את הקדושה של השבת ושל עולם הבא.

ומה קורה עם מי שלא מרגיש שום שינוי, ושום עונג משמירת שבת ?

אחרי אחת ההרצאות, סיפרה לי אישה אחת במעין טרוניה, שהיא לא מרגישה כלל תענוג בשבת, וכל היום הזה היא עסוקה בלזכור " מה אסור לעשות", ולחכות שהשמש תשקע כבר, והשבת תצא. שאלתי אותה מה היא עושה מיד אחרי הדלקת נרות, והיא ספרה שהיא טרודה אחרי הדלקת נרות שבת בהכנת סעודת הערב לבעלה ולילדים שיחזרו מבית הכנסת. עריכת שולחן, סלטים וכו'. סיפרתי לה שבביתנו, השולחן של שבת ערוך כבר מיום חמישי בערב, ושבוים שישי בצהריים, כל שלושת הסעודות של שבת מוכנות על כל פרטיהן, כולל השמן והתבלינים שבסלט. ובאופן כזה, כאשר נכנסת השבת- אפשר לשבת ולחוות בניחותא את הקדושה המיוחדת שמורגשת באוויר, ולא להיות מוטרדים יותר במלאכות של חול. אם לא מכינים כלי לאור להיכנס, אי אפשר לצפות שהוא יתגלה. גם חשמל לא יכול להתגלות בלי חוט חשמל. האור של השבת צריך שנכין כלים עבורו- כדי שיוכל להתגלות. הכלים האלו הם נרות השבת, והולחן הערוך בכלים נאים עם מפה לבנה, בגדים נאים, ובעיקר- יישוב הדעת. כלומר, לפנות זמן של התבוננות שקטה, כדי לחוות את ההשתנות של העולם מחול לקודש.

זה בדיוק פרוש הפסוק: "מי שטרח בערב שבת- (לפני שבת) יאכל בשבת, ומי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת ?"

כלומר: מי שטרח בחיי החול, ובעולם הזה - והכין את הכלים לקבל את האור של הקדושה- יוכל לקבל, לחוות ולהכיל את האור הזה. ומי שלא הכין את הכלים, כאן, בעולם הזה- במה הוא יקבל את האור של הקדושה בשבת, ובעולם הבא ?

השבת מהווה עבורנו קרש קפיצה רוחני. אבל, על מנת להפיק את המיטב ממה שהדחיפה הרוחנית הזו יכולה לתת לנו, אנחנו חייבים להתכונן כראוי במשך ימי השבוע.
לקראת כל אירוע חשוב אנחנו מתכוננים. אי אפשר לקפוץ באופן פתאומי מחול לקודש. כל דבר בעל ערך דורש הכנה פנימית וחיצונית.
לכן אנחנו מכינים את הבית שלנו מראש כדי שיהיה נקי ומסודר, כולל המאכלים שיוגשו בשבת, הכנתם וטעימתם. וכך, גם עלינו להכין את מחשבותינו ורגשותינו, לנקות אותם מכל מיני מעורבויות שליליות שדבקו בהם כתוצאה מעסקי החולין.